

2 THETA

Vydavatelství odborné literatury

Ing. Václav Helán – 2 THETA
Jasná 307, 735 62 Český Těšín, CZ
e-mail: vaclav.helan@2theta.cz, 2theta@2theta.cz

Tel/Fax: 558 732 122, mobil: 602 720 747
www.2theta.cz

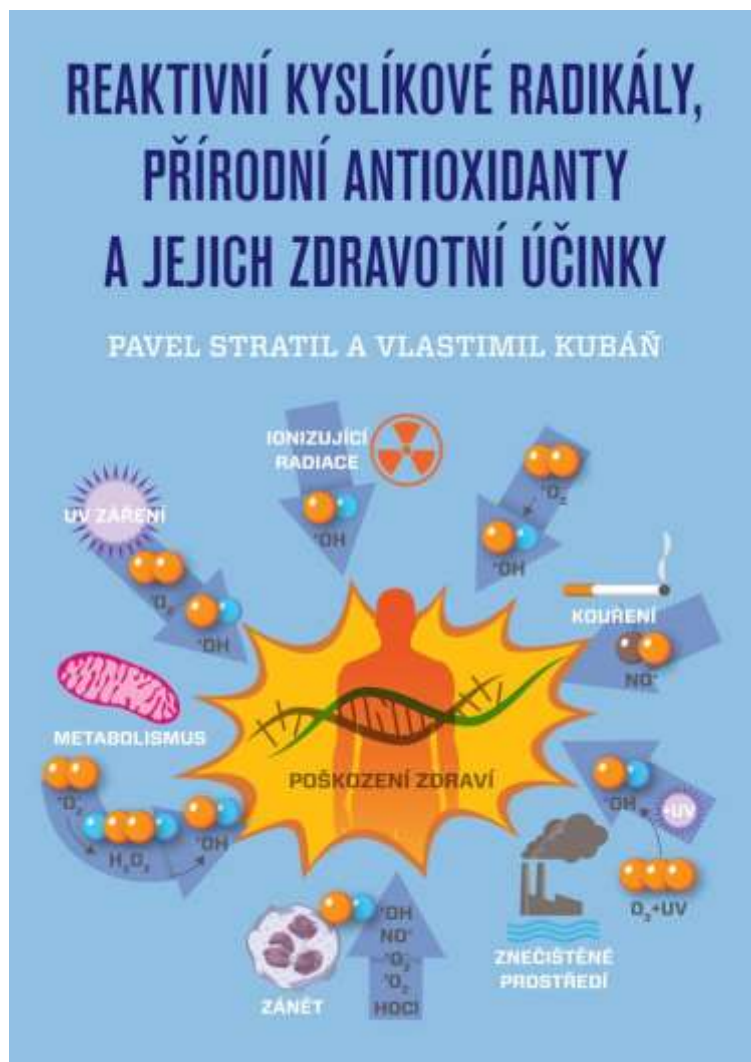
Reaktivní kyslíkové radikály, přírodní antioxidanty a jejich zdravotní účinky

Kompletní specifikace

Autoři:

P. Stratil, V. Kubáň

- Kniha pojednává o vzniku reaktivních kyslíkových a dusíkových radikálů a malých reaktivních molekul (Reactive Oxygen Species - ROS a Reactive Nitrogen Species - RNS), ze kterých v živých organismech mohou vzniknout snadno radikály v průběhu biochemických reakcí, a o vlivu radikálů na vývoj zdravotních problémů. Za normálních podmínek jsou živé organismy schopny vytvářené ROS zneškodňovat pomocí endogenních antioxidačních systémů enzymové a/nebo neenzymové povahy a antioxidantů přijímaných potravou. Pokud tvorba ROS a RNS v těle přesáhne možnosti endogenní a exogenní ochrany vlivem vnitřních (nezdravý způsob stravování, poruchy metabolismu, chronický zánět atd.) a vnějších (životní podmínky, kouření, malá fyzická aktivita, strava chudá na biologicky aktivní látky atd.) faktorů, nastává v organismu tzv. „oxidační stres“. Ten vede často ke sledu reakcí působících poškození buněčných struktur a tkání a tím k vývoji různých zdravotních problémů, včetně chronických onemocnění, jako jsou kardiovaskulární onemocnění, diabetes, neurodegenerativní změny, rakovina a předčasné stárnutí.

Parametry

Vazba: Pevná bez přebalu lesklá

Jazyk: Čeština

Počet stran: 280

Rok vydání: 2018

ISBN: 978-80-86380-91-9

Nakladatelství: Ing. Václav Helán-2 THETA

OBSAH

Předmluva	7
Úvod	9
1 Reaktivní formy kyslíku a dusíku	15
1.1 Přehled reaktivních kyslíkových částic.....	18
2 Oxidačně-redukční reakce v biologických systémech	21
2.1 Jak volné radikály reagují?	21
2.1.1 Auto-oxidační reakce.....	22
2.1.2 Principy oxidačně-redukčních reakcí	24
2.1.3 Přechodné kovy: biokatalytické volné radikály.....	26
2.1.3.1 Železo.....	26
2.1.3.2 Měď	29
2.1.3.3 Mangan	30
3 Biologicky významné reaktivní částice	31
3.1 Chemie biologicky významných radikálů	31
3.1.1 Hydroxylový radikál.....	31
3.1.2 Karbonátový radikál	32
3.1.3 Superoxidový radikál.....	33
3.1.4 Peroxylový a alkoxylový radikál	38
3.1.5 Sirný thioyllový radikál	39
3.1.6 Radikál oxidu dusnatého	42
3.2 Chemie biologicky významných neradikálů.....	49
3.2.1 Peroxynitrit.....	49
3.2.2 Hydrogenperoxid	52
3.2.3 Chlorná a bromná kyselina	55
3.2.4 Singletový kyslík	56
3.2.5 Ozon	59
4 Účinky a zdroje reaktivních částic a ochranné systémy organismu	61
4.1 Škodlivé účinky radikálů a neradikálových částic.....	61
4.2 Nejvýznamnější zdroje kyslíkových radikálů v lidském organismu	63
4.2.1 Aerobní respirace	64
4.2.2 Peroxizomální oxidace	65
4.2.3 Detoxikace xenobiotik	66
4.2.4 Fagocytující buňky	67
4.2.4.1 Neutrofilů a makrofágů.....	68
4.2.4.2 Eosinofily	69
4.2.4.3 Monocyty.....	69

4.2.4.3 Monocyty	69
4.2.5 Další zdroje kyslíkových radikálů	69
5 Antioxidační ochrana organismu	71
5.1 Enzymová antioxidační ochrana	75
5.1.1 Superoxiddismutasy	75
5.1.2 Glutathion	78
5.1.3 Glutathionperoxidasy	79
5.1.4 GSSG-reduktasa	80
5.1.5 Glyoxalasa	81
5.1.6 Glutathion-S-transferasy	81
5.1.7 Katalasy	82
5.1.8 NADH oxidasy	85
5.1.9 Peroxidasy neobsahující glutathion	85
5.1.9.1 Cytochrom c peroxidasy	85
5.1.9.2 Nespecifické peroxidasy	85
5.1.9.3 Peroxidasa z křenu	85
5.2 Neenzymová antioxidační ochrana	86
5.2.1 Antioxidační ochrana vázáním přechodných kovů	86
5.2.1.1 Železo	86
5.2.1.2 Měď	88
5.2.1.3 Jiné kovy a metalothioneiny	88
5.2.2 Antioxidační ochrana biomolekulami	89
5.2.2.1 Albumin	89
5.2.2.2 Bilirubin	89
5.2.2.3 α -Keto kyseliny	90
5.2.2.4 Melatonin	90
5.2.2.5 Lipoová kyselina	92
5.2.2.6 Koenzym Q	94
5.2.2.7 Močová kyselina	95
5.2.2.8 Dipeptidy obsahující histidin	97
5.2.2.9 Melaniny	97
6 Oxidace proteinů a lipidů	99
6.1 Oxidace proteinů	99
6.2 Oxidace lipidů	101
6.2.1 Reakce kyslíkových radikálů s mastnými kyselinami	101
6.2.2 Oxidace cholesterolu	104

7	Tvorba reaktivních kyslíkových a dusíkových částic v buněčných organelách.....	105
7.1	Tvorba ROS v mitochondriích.....	106
7.2	Tvorba ROS v peroxisomech.....	109
7.3	Tvorba ROS v endoplasmatickém retikulu.....	110
7.4	Tvorba ROS v lyzozomech.....	112
8	Biologické účinky reaktivních částic	115
9	Antioxidanty v potravinách	117
9.1	Askorbová kyselina	122
9.2	Vitamin E.....	130
9.3	Ubichinon	139
9.4	Terpeny	142
9.4.1	Diterpeny a chinony.....	143
9.4.2	Triterpeny, steroidy	147
9.4.3	Tetraterpeny, karotenoidy.....	147
9.5	Sírné a dusíkaté aminokyseliny a jiné sloučeniny	156
9.6	Niacin.....	157
9.7	Katalytické kovy Fe, Zn, Cu, Mn, Se, Ni	157
9.7.1	Železo	158
9.7.2	Zinek	158
9.7.3	Měď	159
9.7.4	Mangan.....	159
9.7.5	Selen	159
10	Fenolové sloučeniny, struktura a biologické účinky	161
10.1	Rozdělení fenolových sloučenin	163
10.1.1	Jednoduché fenoly (C ₆ C ₀).....	165
10.1.2	Fenolové kyseliny, deriváty benzoové kyseliny (C ₆ C ₁)	165
10.1.3	Skořicové kyseliny, fenypropeny, fenypropany (C ₆ C ₃)	166
10.1.3.1	Estery a glykosidy fenolových kyselin	168
10.1.4	Deriváty acetofenonu a fenylacetic kyseliny (C ₆ C ₂).....	171
10.1.5	Kumariny, chromony (C ₆ C ₃).....	171
10.1.6	Naftochinony (C ₆ C ₆).....	171
10.1.7	Xanthony (C ₆ C ₁ C ₆)	171
10.1.8	Stilbeny, antrachinony (C ₆ C ₂ C ₆).....	172
10.1.9	Flavonoidy (C ₆ -C ₃ -C ₆)	173
10.1.9.1	Anthokyany.....	175
10.1.9.2	Isoflavony	177

10.1.10.1	Hydrolyzovatelné tanniny	178
10.1.10.2	Kondenzované tanniny	180
10.1.11	Chalkony a aurony	182
10.1.12	Lignany a neolignany.....	182
10.1.13	Biflavonoidy	183
10.1.14	Lignin	184
10.2	Biologické účinky fenolových sloučenin	185
10.2.1	Prooxidační působení polyfenolů	187
10.2.2	Osud a reaktivita polyfenolových aroxylových radikálů	189
10.2.3	Interakce flavonoidů s proteiny a enzymy.....	190
11	Metabolismus fenolových sloučenin a výskyt v poživatinách	193
11.1	Vstřebávání, metabolismus a vylučování přírodních fenolových látek....	193
11.2	Obsah fenolových látek v rostlinných poživatinách.....	194
11.2.1	Fenolové látky v potravinách	194
11.2.2	Fenolové látky v nápojích	200
11.2.3	Fenolové látky v koření	206
11.2.4	Fenolové látky v některých léčivých rostlinách	207
12	Zdravotní účinky přírodních antioxidantů	209
12.1	Antioxidanty a aterosklerosa	214
12.2	Antioxidanty a nádorová onemocnění.....	221
12.3	Antioxidanty a Diabetes Mellitus.....	227
12.4	Neurodegenerativní onemocnění.....	233
12.5	Zánět.....	235
13	Závěr.....	237
	Přehled použitých zkratk.....	239
	Citovaná literatura.....	243
	Abstrakt	275
	Abstract	276
	O autorech	277